

Ruimte voor de Waal Nijmegen

Ruimte voor de rivier

Ons klimaat verandert. Daardoor krijgen rivieren steeds meer water te verwerken. Om overstromingen te voorkomen, geeft het Rijk op veertig plaatsen meer ruimte aan de rivieren. Voor Nijmegen betekent dit een dijkteruglegging bij Lent en een nevengeul in de uiterwaarden. Deze oplossing is ingrijpend, maar duurzaam. De gemeente ontwikkelt een inrichtingsplan waarin veiligheid en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit vooropstaan.

De planstudie voor Ruimte voor de Waal loopt volgens planning. De inspraakperiode voor de Startnotitie is inmiddels verstreken. De inspraakreacties zijn verwerkt in een voorontwerp inrichtingsplan. Burgemeester en Wethouders zullen dit voorontwerp inrichtingsplan in november/december definitief goedkeuren. In het artikel 'Ondertussen aan de tekentafel...' leest u hoe het ervoor staat.

Verder stellen we in deze nieuwsbrief het kwaliteitsteam aan u voor. Het kwaliteitsteam is een adviesgroep van experts die erop toeziet dat de dijkteruglegging niet alleen een rivierkundige veiligheidsmaatregel is, maar ook echt een hoogwaardig nieuw gebied oplevert voor de stad. Ook de cultuurhistorie en identiteit van het gebied rondom de Waal hebben een belangrijke plek in de plannen van de gemeente. In deze nieuwsbrief vindt u een artikel over eeuwenlang ontspannen aan de rivier.

Wilt u meer weten over dit omvangrijke project? Kijk dan op www.nijmegen.nl/ruimtevoordewaal en www.ruimtevoordervier.nl.

ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier
ruimte voor de rivier

Het kwaliteitsteam: Eric Luiten, Jan Brouwer en Bob van Reeth

In de vorige nieuwsbrief vertelden we u al over de oprichting van het kwaliteitsteam: een adviesgroep van experts die erop toeziet dat de dijkteruglegging niet alleen een rivierkundige maatregel is, maar ook echt een hoogwaardig nieuw gebied oplevert voor de stad. We spraken met de drie 'wijze mannen': Jan Brouwer, Bob van Reeth en Eric Luiten.

'Geef het eiland de ruimte om iets te worden!'

'Je kunt ons zien als het "geweten" van Nijmegen', legt voorzitter Jan Brouwer uit. 'Het is uiteraard nodig om te controleren of het project binnen de begroting blijft en of de veiligheid is gegarandeerd. Dat komt allemaal vast in orde. Maar er ligt ook een maatschappelijk-culturele opgave achter en daar besteden wij aandacht aan. We kijken verder dan alleen de functionaliteit.'

Bob van Reeth vult aan: 'Je moet als gemeente een ambitie hebben bij zo'n project. Die proberen wij uit te lokken. We zijn vragenstellers. En we proberen voor elkaar te krijgen dat alle betrokken partijen zich vragen gaan stellen. Over dingen waar ze niet direct aan denken.'

Ruimte voor de stad

Een belangrijk punt bij de dijkteruglegging is het eiland dat er komt. Brouwer: 'Wat gaat dat betekenen voor de stad? Is het ruimte voor de rivier, of hebben we het juist over ruimte voor de stad? Over tien jaar ligt het eiland er hopelijk. Wat doe je daar dan? En over twintig jaar – of dertig jaar? Kunnen we ons daar iets bij voorstellen? Wel, zeker is dat je niet alles kunt regelen. Je moet ruimte geven aan de stad, zodat er iets vanzelf kan ontstaan.' Ook de relatie met 'de overkant' komt in de besprekingen aan bod. 'Wat is de relatie tussen Nijmegen, Veer-Lent en Lent? Kun je straks Nijmegen zien vanaf een terras op de Lentse kade? >

'We kijken verder dan alleen de functionaliteit'

Planning

2000 - 2007

Voorbereiding

2008

Planstudie

2009

2010

2011

Procedures

2015

Uitvoering

Zomer 2009 – najaar 2010: onderzoeken inrichting plangebied

December 2009 – januari 2010: vaststellen voorontwerp inrichtingsplan

Voorjaar 2010 – najaar 2010: uitwerken voorontwerp inrichtingsplan

Begin 2011: staatssecretaris neemt definitief besluit ontwerp inrichtingsplan

vervolg pagina 1 >

Of staan er appartementen voor, omdat het daar zo leuk wonen is?’

‘Het gaat om de kruising van rivierenlandschap en stedelijke omgeving’, aldus Eric Luiten. ‘Met de komst van de tweede stadsbrug is bijvoorbeeld ook een tweede singel mogelijk. Je kunt de stad “omsingelen”. En de Waal en het eiland kunnen straks samen het nieuwe stadscentrum gaan bepalen.’ Van Reeth: ‘De Waal stroomt straks niet meer langs Nijmegen, maar dóór Nijmegen. Er is geen enkel project, in Nederland of daarbuiten, dat echt vergelijkbaar is. Dat eiland is een fantastische uitdaging voor de stad.’

‘Dat eiland is een fantastische uitdaging voor de stad’

Geen blauwdruk

Volgens Luiten is het project zo complex en veelzijdig dat het een zonde is om alles in een blauwdruk vast te leggen. ‘Je moet letterlijk beginnen bij de basis, de bodem. Daarna de belangrijkste infrastructuur en dan pas het wonen, leven, recreëren et cetera. Heb geduld en zorg voor flexibiliteit in het bouwproces.’

Jan Brouwer sluit af: ‘Ik hoop dat over tien jaar de nevengeul klaar is, dat de nieuwe situatie een natuurlijke uitstraling heeft en dat er nog niet al te veel op het eiland is gebeurd. Geef het de ruimte om iets te worden! Je mag ideeën hebben over hoe het er hier over tien, vijftien of twintig jaar uitziet, maar timmer de zaak nog niet dicht – ook niet uit financiële overwegingen. Je kunt een stad niet in tien jaar realiseren. Die moet je laten groeien.’

Kwaliteitsteam

Het kwaliteitsteam bestaat uit drie experts die tijdens het ontwerpproces hun visie geven op de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Het team komt circa vijf keer per jaar bij elkaar en rapporteert aan het college van B&W.

Jan Brouwer

Jan Brouwer (Den Haag, 1935) is voorzitter van het kwaliteitsteam. Hij is oud-Rijksadviseur voor de Infrastructuur, oud-hoogleraar Bouwtechnologie aan de TU Delft en heeft jarenlang een eigen architectenbureau gehad. In Nijmegen is hij betrokken bij de realisatie van de tweede stadsbrug.

Eric Luiten

Eric Luiten (Nijmegen, 1959) heeft een eigen bureau en is hoogleraar Cultuurhistorie en Ontwerp aan de TU Delft. Hij is onder meer adviserend lid van de MER-commissie en bestuursvoorzitter van Stichting NHBOS, die landschapsarchitectuur wil bevorderen.

Bob van Reeth

Bob van Reeth (Temse (B), 1943) startte in 1972 AWG Architecten. Hij is oud-Rijksbouwmeester in Vlaanderen en gastdocent op verschillende universiteiten en hogescholen, waaronder de TU Delft. In Nijmegen is hij betrokken bij de ontwikkeling van de Hessenberg.

Ondertussen aan de tekentafel...

Rond december presenteren we het voorontwerp inrichtingsplan van 'Ruimte voor de Waal'. Hoe dat ontwerp er precies uit komt te zien, is nu nog niet te zeggen. In elk geval zal daarin ruime aandacht zijn voor natuur, recreatie en de invulling van de nevengeul. Architecten en adviseurs van de gemeente werken samen met diverse ingenieursbureaus keihard aan de nieuwe plannen. Wat gebeurt er allemaal aan de tekentafel? Landschapsarchitect Mathieu Schouten en omgevingsmanager Pim Nijssen vertellen er meer over.

Het voorontwerp inrichtingsplan is een uitwerking van het Ruimtelijk Plan uit 2007. Pim Nijssen: 'Uit de inspraak op de Startnotitie hebben we te horen gekregen dat de thema's natuur en recreatie heel sterk leven bij inwoners van Lent en Nijmegen. Daar hebben we in het voorontwerp inrichtingsplan nadrukkelijk rekening mee gehouden. Ook is eerder al met het Rijk overeengekomen dat er drie hectare bebouwbaar terrein komt op het eiland Veur-Lent.'

Natuur en recreatie gaan hand in hand

'We willen natuur en recreatie niet scheiden', vertelt Mathieu Schouten. 'Het is niet *of of*. Het is altijd *en en*. Het mooie is dat de Waal die mogelijkheid biedt. De natuur die zich naast de rivier ontwikkelt, kan best tegen een stootje. Dat zie je bijvoorbeeld aan de Millinger theetuinen. Die trekken jaarlijks een half miljoen mensen, zonder dat de natuur daaronder lijdt.' De gemeente streeft naar een 'dynamische natuurontwikkeling met recreatieve activiteiten'. In het

'De Waal stroomt straks niet langer langs de stad maar er doorheen'

voorontwerp inrichtingsplan zien we nieuwe wildernis langs de rivier, met wilgenbosjes, bloemenweiden en strandjes. Nijssen vult aan: 'Dat is een mooie kans, maar we moeten ons ook realiseren dat de uiterwaarden veranderen door het graven van de nevengeul. Een deel van het huidige grasland met ganzen zal er straks anders uitzien. We grijpen die veranderingen aan om natuur te ontwikkelen die recreatie verdraagt. Want er komen natuurlijk ook nieuwe woningen in de Waalsprong. De mensen die hier wonen gaan de uiterwaarden opzoeken. Het gebied rondom de Waal wordt straks als het ware de voortuin van de Waalsprong.'

Sport, evenementen, festivals

Aan welke recreatie kunnen we dan denken? Nijssen: 'In de uiterwaarden komen wandel- en struinpaden. Voor het ommetje met de hond, zeg maar. Maar je kunt ook denken aan evenementen, Oerolachtige festivals, theater, sport.' Schouten vult aan: 'We praten nu met diverse watersportverenigingen en studentenroeivereniging Phocas over de mogelijkheden van watersport in de nevengeul. De Waal zelf is daar te gevaarlijk voor, maar de nevengeul biedt wel degelijk mogelijkheden. Watersport in de nevengeul zorgt voor levendigheid en trekt studenten naar de overkant.'

Omarmen

Pim Nijssen vervolgt: 'De koers die we nu inzetten, past goed in het credo 'Nijmegen omarmt de Waal'. De Waal stroomt in de toekomst niet langer langs de stad, maar er doorheen. Het is geweldig om te zien dat het omarmen eigenlijk automatisch gaat. Kijk maar naar initiatieven als Habana aan de Waal tijdens de Zomerfeesten, de Kunstsprong en het festival De Oversteek. Mensen hebben de kwaliteit van de Waal al ontdekt. Wij willen dat in de plannen faciliteren en versterken.'

Het stadspark van de eenentwintigste eeuw

'De Waalsprong zou wel eens het rivierenpark van de eenentwintigste eeuw kunnen worden', vertelt Schouten. 'In de negentiende eeuw hebben we als stad het Kronenburgerpark en het Valkhofpark gecreëerd. In de twintigste eeuw kwam daar het Goffertpark met de Kinderboerderij bij. In al die parken zijn historische resten gebruikt om een sfeer- vol decor te scheppen voor recreatie. Een omgeving die mijmeringen teweegbrengt over het verleden. Door alle onderzoeken die we doen, zien we nu genoeg aanknopingspunten om ook cultuurhistorie

'De exacte inrichting van het eiland Veur-Lent komt pas later aan de orde'

Mathieu Schouten (links) en Pim Nijssen (rechts)

van het gebied rondom de Waal te integreren in een parkconcept. Denk bijvoorbeeld aan de overstromingsgeschiedenis met de oude kolken en dijken. Of de oude verdedigingswerken, de Schans, Fort Knodsenburg, de IJssellinie, de bunkers van de Tweede Wereldoorlog... Alles heeft zijn eigen verhaal.'

Op de rol

De gemeente werkt in dit project samen met een consortium van ingenieursbureaus onder leiding van Haskoning. Het consortium zal in 2010 het definitieve inrichtingsplan, het bestemmingsplan en de milieueffectrapportage (MER) opleveren. Daarna ligt de bal bij de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. 'Na groen licht van de staatssecretaris kan een start

gemaakt worden met de zogenoemde civieltechnische werkzaamheden', vertelt Schouten. 'Dan hebben we het over de waterkering, de dijkteruglegging, de geul en de bruggen. Die werkzaamheden zullen rond 2015 klaar zijn. De exacte inrichting van het eiland Veur-Lent komt pas later aan de orde. Momenteel denkt de Grondexploitatiemaatschappij Waalsprong (GEM) al wel na over die invulling. Die moet natuurlijk naadloos aansluiten bij de plannen voor Ruimte voor de Waal. De uitvoering van die plannen staat pas rond 2018 op de rol.'

3D-animatie van het inrichtingsplan in de maak

Vaak is het lastig om op basis van een tekening een goed beeld te vormen van hoe iets er in werkelijkheid uitziet. Daarom ontwikkelt de gemeente een heuse 3D-animatie van het inrichtingsplan. Deze film is binnenkort te zien op de website van de gemeente en tijdens de informatieavonden.

Voorontwerp inrichtingsplan Ruimte voor de Waal: op zoek naar de juiste balans

In opdracht van het Rijk voert de gemeente de planstudie uit voor het project Ruimte voor de Waal. In die planstudie komt te staan hoe het gebied eruitziet na de dijkteruglegging, het graven van de nevengeul en het ontstaan van een (schier)eiland in de Waal.

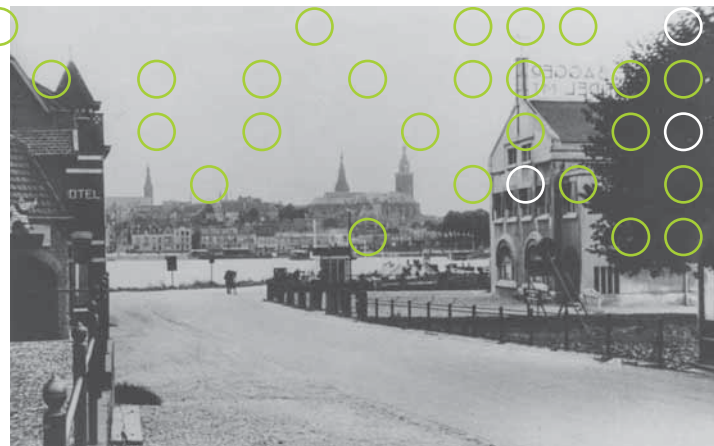
De juiste balans

Het project Ruimte voor de Waal is complex, maar biedt tegelijkertijd een unieke kans voor Nijmegen. We creëren een nieuw gebied in het hart van onze stad! Een gebied met ruimte voor natuur en recreatie, voor wonen en cultuur. De gemeente heeft als taak om de juiste balans te vinden tussen al deze elementen. Daar komt heel wat bij kijken. Vandaar dat we zorgvuldig en uitgebreid onderzoek doen. Bijvoorbeeld naar natuur en infra-

structuur. Welke typen natuur zijn mogelijk? Struingebieden? Gecultiveerd groen? En wat zijn de beste brugverbindingen tussen het eiland en de noordoever van de nevengeul?

Hoe gaat het verder?

Rond november/december beslist het college van B&W over het voorontwerp inrichtingsplan Ruimte voor de Waal. Vervolgens werken we het voorontwerp inrichtingsplan uit tot een definitief inrichtingsplan, een bestemmingsplan en een milieueffectrapportage (MER). In het najaar van 2010 bieden we de resultaten van de planstudie aan staatssecretaris Tineke Huizinga van Verkeer en Waterstaat aan. Zij besluit begin 2011 of de plannen ook zo uitgevoerd kunnen worden.

Ontspannen aan de Waal

De Waal is al eeuwenlang een aantrekkelijke plek om te ontspannen. De plannen van Ruimte voor de Waal betekenen een nieuwe impuls voor recreatie aan de rivieroever. De plannenmakers kunnen rijkelijk putten uit het Nijmeegse en Lentse verleden. Want ontspannen aan de Waal is van alle tijden.

Vlak bij het Nijmeegse stadscentrum komt straks een nieuw recreatiegebied. Het riviereiland Veur-Lent en de oevers van de nevengeul bieden volop kansen voor watersport, evenementen, horeca en strandvertier. In feite wordt daarmee een traditie van recreëren aan de Waal voortgezet. De noordoever van de Waal is al sinds tijden een plek waar Lentenaren én Nijmegenaren ontspanning vonden.

Herbergen en andere horeca

De veerdam van gierpont Zeldenrust was eeuwenlang een trekpleister. In Veur-Lent waren vanaf de zestiende eeuw de herbergen De Swaen, In den Hollandschen Tuyn en De Fortuyn gevestigd. En in die herbergen was het een vrolijke boel! In een document uit 1564 figureert De Swaen als de plek waar dijkschouwers uit Nijmegen flink wat dronken, toen ze na een doorbraak de Oosterhoutsedijk moesten inspecteren. Latere logementen aan de Veerdam waren De Wildenbeest en Hotel Lent. Bekende andere horecagelegenheden waren cafés De Zon en Waalzicht. Eigenaar Bernard Bouwmeister, tevens de lokale trambaas, doopte Waalzicht om in café Tramstation. Nazaten zwaaien de scepter in Het Witte Huis, het bekende café-restaurant van Lent.

Ijspret

Ook in de winter was de waterkant populair. Als de Waal dichtvroor – dat is nu nauwelijks nog voor te stellen – was Lent dichterbij dan ooit. Koek en zopie verhoogden de ijspret, met dank aan de lokale horeca. Traditioneel was er vanuit Lent een heuse schaatswedstrijd. Daarbij streden dorpingen om wie het eerst een mand 'pleskes', winterkoeken met anijszaad en koriander, naar Nijmegen had gebracht.

Van twee kanten

Ware liefde komt van twee kanten. Ook voor Nijmegenaren was een uitstapje naar Lent de moeite waard. Bijvoorbeeld op warme zomeravonden. Per pont ontvluchtten stedelingen dan even de volgebouwde binnenstad, op weg naar de veranda's en de terrassen van het rivierdorp. Eind negentiende eeuw deed een andere manier om te recreëren zijn intrede: zwemmen. Bad Lent, gelegen in de Waal bij de spoorbrug, was decennialang populair. Het verhaal gaat zelfs dat het bad zo geliefd was bij Nijmegenaren door de lossere regels die er golden: hun eigen stad viel onder het bisdom Den Bosch – Lent onder het liberalere bisdom Utrecht. Zulke tegenstellingen zijn verdwenen, maar hernieuwde zwemplekken bij Lent zullen ook in de nabije toekomst vast in de smaak vallen!

De noordoever van de Waal is al sinds tijden een plek waar Lentenaren én Nijmegenaren ontspanning vonden.

Nijmegen aan de Waal: de geschiedenis boven water

Nijmegen en Lent hebben een bijzondere historie met de Waal. Met het project Ruimte voor de Waal komt daar een nieuw hoofdstuk bij. Om de toekomst van het gebied te bepalen, kijkt de gemeente aandachtig naar de identiteit van het heden en het verleden. Anders gezegd: we halen de geschiedenis boven water.

Een boek...

We werken aan een boek over de identiteit van het Nijmeegse en Lentse grondgebied rondom de Waal. In het boek komen een beschrijving van de geschiedenis, visies van experts en bijzondere verhalen van bewoners.

...en een tentoonstelling

Ook komt er een tentoonstelling over het leven met de Waal. De tentoonstelling zal te zien zijn op verschillende locaties in Nijmegen. Doel is om jong en oud nader kennis te laten maken met Nijmegen en Lent aan de Waal. Hoe was het vroeger, hoe is het nu en hoe wordt het straks?

Meer informatie vindt u in de volgende nieuwsbrief, op www.nijmegen.nl en de komende maanden in weekblad De Brug.

Ondertussen rondom de Waal...

Kunstproject Locatie Lent

Locatie Lent is een kunstproject waarbij kunstenaars, ontwerpers, bewoners en andere betrokkenen reageren op de gebiedsontwikkeling in Lent. Tot en met eind november kunt u de werken van Locatie Lent bewonderen in Voorzieningshart de Ster.

Een containermuseum, experimentele paviljoens van bouwafval, Vinexhaiku's, een fotoreportage over stadsnomaden in Lent... Dit is slechts een greep uit deze bijzonder interessante expositie. Nieuwsgierig? Kom dan naar Voorzieningshart de Ster in Lent!

De expositie was eerder al te zien in Nôtre Dame des Arts in Ubbergen en het Architectuur Centrum Nijmegen.

www.locatielent.nl

De volgende nieuwsbrief verschijnt in januari 2010

Informatie

Meer informatie

Gemeentelijk Informatie-
centrum Open Huis
Stadswinkel
Mariënburg 75
Nijmegen

tel. 024 - 329 90 00

Openingstijden

ma/wol/vr: 9.00 - 17.00 uur
di: 9.00 - 12.30 uur
do: 9.00 - 20.00 uur

openhuis@nijmegen.nl

[www.nijmegen.nl/ruimtevoor
dewaal](http://www.nijmegen.nl/ruimtevoor
dewaal)

Colofon

november 2009
uitgave van gemeente Nijmegen
oplage 6.000

tekst gemeente Nijmegen,
Einder Communicatie, Reinder Boeve
eindredactie gemeente Nijmegen
vormgeving Einder Communicatie
fotografie Erik Schoeber, Paul Breuker,
Dennis de Kok, collectie Regionaal
Archief Nijmegen
drukwerk Trioprint Nijmegen

ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier
ruimte voor de rivier
ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier ruimte voor de rivier

